

ÖZEL POLİTİKA GEREKTİREN GRUPLARIN İŞ YAŞAMINDAKİ SAĞLIK VE GÜVENLİK RİSKLERİ İLE KONTROL TEDBİRLERİ

OCCUPATIONAL HEALTH AND SAFETY RISKS AND MEASURES IMPLEMENTED FOR THE MOST VULNERABLE WORKERS

Zeliha GÜLER*

ÖZ

Tüm dünyada ve Türkiye’de çalışma hayatını tanzim eden yasal düzenlemeler yapılmakta, bu düzenlemelere dayalı olarak oluşturulan mevzuatta çalışma hayatında yer alan özel politika gerektiren gruplar iş sağlığı ve güvenliği açısından ayrıca değerlendirilmektedir. Genç, yaşlı, engelli, gebe veya emziren çalışanlari gibi özel politika gerektiren gruplar ile kadın çalışanların durumu, ülkemiz mevzuatında özel olarak değerlendirilmektedir. İşyerlerinde karşı karşıya kaldıkları özel riskler itibariyle Avrupa ve dünya mevzuatında gittikçe önemli hale gelen bu grup çalışanları, Türkiye’de işgücü istatistikleri incelendiğinde çalışma hayatında nicelik olarak büyük bir yer teşkil etmektedir. Bu doğrultuda özel politika gerektiren grupların sağlık ve güvenlik koşulları açısından karşılaşılabilecekleri tehlike ve risklerin ayrıntılı bir şekilde ele alınması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Özel politika gerektiren gruplar, çocuk ve genç çalışan, yaşlı çalışan, engelli çalışan, gebe ve emziren çalışan, kontrol tedbirleri.

ABSTRACT

All over the World and in Turkey, legal arrangements are prepared issuing working life and the most vulnerable workers in working life are also evaluated in terms of occupational health and safety by the legislation based on these arrangements. In our country legislation, status of the most vulnerable workers such as young workers, elderly workers, workers with disabilities, pregnant workers, breastfeeding workers and female workers are evaluated in particular. This group of workers, which is increasingly being important in European and international legislation due to special risks they experience in workplaces, occupy great place quantitatively in Turkey according to Turkish labour statistics. In this respect, health and safety risks and hazards which may be encountered by the most vulnerable workers should be addressed thoroughly.

Keywords: The most vulnerable workers, young workers, elderly workers, workers with disabilities, pregnant workers and breastfeeding workers, control measures.

JEL Classification: J28, K32

* Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, İş Müfettiş Yardımcısı, zguler@csgb.gov.tr

Gönderildiği Tarih: 01.12.2014, Kabul Tarihi: 11.01.2016

Giriş

Dünyada ve Türkiye’de çalışma hayatındaki sanayi ve teknoloji üzerine yaşanan hızlı gelişmeler ile işyerlerinde, çalışanların sağlığı ve güvenliği ile ilgili önemli riskler ortaya çıkmaktadır. Türkiye’de çalışma hayatında iş sağlığı ve güvenliği konusu, uluslararası sözleşmeler, Avrupa Birliği Direktifleri ve de yabancı ortaklı ticari eğilimlerin sayesinde her geçen gün daha önemli hale gelmektedir.

Bu çalışmada, genç, yaşlı, engelli, gebe veya emziren çalışanlar ile kadın ve göçmen çalışanlar gibi özel politika gerektiren grupların işgücündeki katkısı da göz önünde bulundurularak işyeri ortamında karşılaşılabilecek tehlike ve riskler ile kontrol tedbirleri belirlenerek, bu grup çalışanların daha sağlıklı ve güvenli bir çalışma yürütmeleri sağlanması amaçlanmıştır. Özel risklere sahip olan çalışanlar için düzenlenecek olan ayrı bir risk değerlendirmesi, çalışma alanında, çalışma yöntem ve şekillerinde ya da iş ekipmanlarında gündeme gelebilecek ilave tehlikeleri uzaklaştırmada önemli bir çalışma olacaktır.

Bu çalışmada, özel politika gerektiren gruplarının mesleki riskleri, özel sağlık ve güvenlik parametreleri iç ve dış mevzuat çerçevesinde ve de güvenli çalışma için örnek teşkil edebilecek önlemler analiz edilecektir. Çalışma sayesinde ülkemizdeki mevcut ve yeni girişimleri tanımlamak da mümkün olacaktır.

1. Çalışma Yaşamında Özel Politika Gerektiren Gruplar

“Aktif İşgücü Hizmetleri Yönetmeliği”nin amaçlarından biri özel politika gerektiren grupların işgücü piyasasına kazandırılmasına yardımcı olmak üzere Türkiye İş Kurumu tarafından düzenlenen aktif işgücü hizmetlerinin yürütülmesine ilişkin usul ve esasları belirlemektir (Aktif İşgücü Hizmetleri Yönetmeliği, 2013). Bu yönetmeliğe göre özel politika veya uygulama gerektiren gruplar, diğer gruplara göre istihdamında daha fazla güçlük çekilen kadınlar, gençler, uzun süreli işsizler, engelliler gibi dezavantajlı grupları ifade etmektedir. Avrupa ülkeleri mevzuatında bu gruba ek olarak bir de göçmen çalışanlar bulunmaktadır.

Türkiye, nüfusunun büyük bir bölümünü gençlerin oluşturduğu bir ülkedir. Sektörde çalışan genç işçilerin sorunlarının başında, iş sağlığı ve güvenliği koşullarına uygun olmayan ortamlarda çalışma, sağlık sorunları gibi konular gelmektedir. Yaşlılık ise bir yandan yaşam ve iş deneyiminin getirdiği olumlu yanları diğer yandan yaşlanma ile ortaya çıkan fizyolojik değişikliklerin olumsuz yansımaları ile çalışma hayatı bakımından önem taşımaktadır. Ülkemizde, engelli vatandaşlarımız toplam nüfusun %12,29’unu (yaklaşık 8.5 milyon) oluşturmaktadır. Türkiye’de trafik ve iş kazaları sıklığı ve bazı sosyal faktörlerde (akraba evliliği, ana çocuk sağlığı hizmetleri yetersizliği, vs.) dikkate alınırca, Türkiye’de engelli bireylerin sayısı nüfusa oranla çok fazladır. Bu rakamlar çalışma hayatında yer alan engellilerin özel olarak korunması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Hamile, yeni doğum yapanlar ya da emziren kadın çalışanlar, diğer kadın çalışanlara göre daha özellikli risklere sahip olup bu çalışanlar sadece savunmasız değil aynı zamanda belirli sürelerde diğer çalışanlara göre daha elverişsiz ve fiziksel olarak daha zayıf hale gelmektedirler. Ülkemizin

coğrafi konumu itibariyle stratejik bir noktada yer alması, gerçekleşen iç ve dış göçler, göçmen çalışanların sayısında hızlı bir artışa yol açmıştır. Bu çerçevede ülke mevzuatımızda, özel politika gerektiren gruplar, ayrı bir yere ve öneme sahiptir.

Tablo 1: Özel Politika Gerektiren Grupların Arasında Kesişim (AB İstihdam-2010)

Yaşlı Çalışan	Kadın çalışanların %37.8'i 55-64 yaş aralığında		
Genç Çalışan	Kadın çalışanların %40.6'sı 15-24 yaş aralığında		
Engelli Çalışan	Tespit Edilen Bilgi Yok	Sakatlık oranı yaşla birlikte artar	25 yaş altında engelli sayısı azdır
Göçmen Çalışan	Kadın göçmen çalışanlar vasıfsız işlerde çalışmaktadır.	60 yaş üzeri göçmenler yetersiz olarak nitelendirilir.	Göçmen çalışanların büyük bölümü gençtir
	Kadın Çalışan	Yaşlı Çalışan	Genç Çalışan

Kaynak: Graveling, 2011, s.29

2. Özel Politika Gerektiren Grupların İş Yaşamındaki Sağlık ve Güvenlik Riskleri ile Kontrol Tedbirleri

Bu çalışmada, iş dünyasında yer alan ve özel risk grubu diyebileceğimiz, diğer çalışanlara göre daha savunmasız kategoriye ilişkin iş sağlığı ve güvenliği (İSG) konuları değerlendirilecektir. Bunlar: kadın çalışanlar, çocuk ve genç çalışanlar, engelli çalışanlar, yaşlı çalışanlar ve göçmen çalışanlardır.

2.1. Kadın Çalışanlar

Gebe, emziren ve yeni doğum yapan kadın çalışanlar işyerlerinde, diğer çalışanlara göre daha farklı fiziksel, kimyasal ve biyolojik risklerle karşı karşıyadırlar. Özel risklere sahip olan bu çalışanlar için düzenlenecek olan ayrı bir risk değerlendirmesi, gündeme gelebilecek ilave tehlikeleri uzaklaştırmada önemli bir çalışma olacaktır.

Ülkemizde 2012 yılında işgücüne katılım oranı kadınlarda %29 iken erkeklerde %71'dir. İstihdam edilen kadın nüfus oranı %26,3, erkek nüfus oranı ise %65'tir (TUİK, 2012). Bu rakamlara bakıldığında kadın istihdamının önemli bir seviyede olduğu ortaya çıkmaktadır. ILO tahminlerine göre dünyada 1,2 milyarı kadın olmak üzere 3 milyar civarında iş gücü bulunmaktadır (İş Sağlığı ve Güvenliği Dergisi, 2011:7).

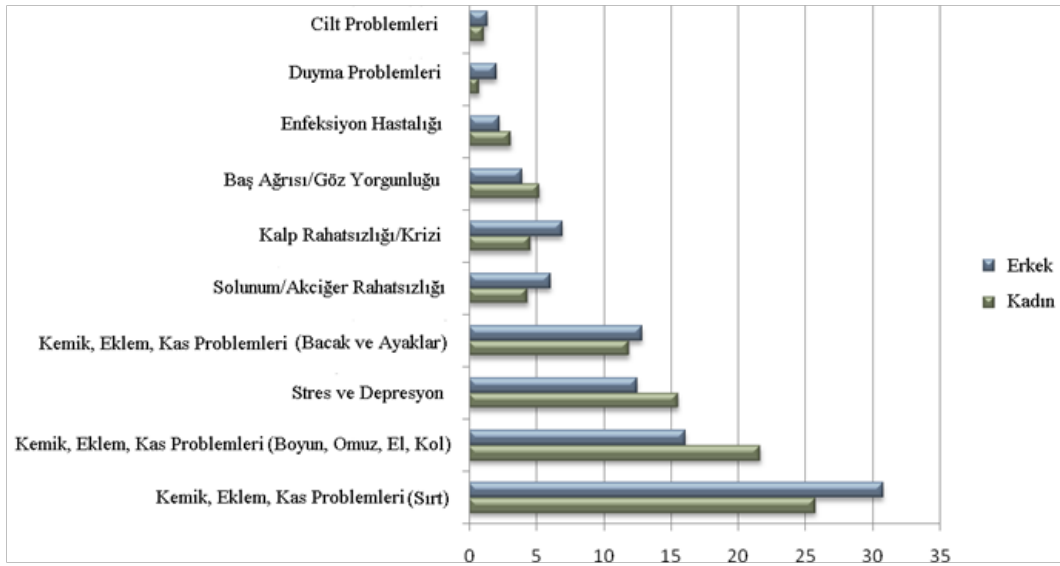
Çalışan kadınların sağlığını ve güvenliğini ele alacak olursak:

- İçsel Risk Faktörleri: Gebelik, emzirme (doğurganlık), menstrüel bozukluklar, adet bozuklukları ve menopoz, fiziksel zayıflık,...
- Dışsal Risk Faktörleri: Çalışma ortamı, part-time işler, çalışılan makine ve çalışma yönteminin kadın çalışanın fiziki yapısına uygun olmaması, mesleki eğitimsizlik,...

Genel olarak, kadınların erkeklerden daha az iş kazası geçirdiği gerçeğiyle karşılaşmakla birlikte, kas-iskelet sistemi bozuklukları ve stres gibi işle ilgili diğer sağlık sorunlarının, raporlarda yüksek seviyelerde olduğu ortaya çıkmaktadır (Graveling, 2011:34).

Genel olarak, kadınların işle ilgili sağlık sorunları, erkeklerden daha yüksek düzeydedir (Graveling, 2011:40). Grafik 1’de, boyun, omuz, kol veya ellerini etkileyen kas-iskelet bozukluklarının, stres ve depresyonun erkek çalışanlara göre kadınlarda daha yüksek seviyelerde olduğu gözlemlenmiştir.

Grafik 1: Cinsiyete Göre İstihdam İle İlgili Sağlık Sorunları (%)

Kaynak: Graveling, 2011, s.41.

Kadınların ağırlıklı olarak çalıştığı meslekler: sekreterlik, öğretmenlik, mağaza satış sorumlusu, aşçılık, garsonluk, hemşirelik, çocuk-hasta bakım yardımcılığı gıda sektörü ve tekstil makine operatörlüğü, hazır giyim çalışanları, ince montaj çalışanları, kuaför ve güzellik salonu çalışanları, temizlik işi çalışanlarıdır. Kadınların ev işlerini yapıyor olmaları onları ayrıca part-time çalışmaya zorlamaktadır. Part-time çalışanların kendi işi üzerinde daha az kontrole sahip olmaları ve onlara daha az sorumluluk ile emanet edilmesi stres, hayal kırıklığı ve hatta depresyon yaratabilir (Graveling, 2011:39).

Mevzuatımızda kadın çalışanların çalışma hayatını düzenleyen ve sağlıklı ve güvenli çalışmalarını sağlayan önemli yükümlülükler mevcuttur.

- Kadın çalışanlar, gebe olduklarının sağlık raporuyla tespitinden itibaren doğuma kadar geçen sürede gece çalışmaya zorlanamazlar.
- Yeni doğum yapmış çalışanın doğumu izleyen bir yıl boyunca gece çalıştırılması yasaktır.
- Gebe veya emziren çalışan günde yedi buçuk saatten fazla çalıştırılmaz.

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) Sözleşmeleri arasında çalışan kadınların hakları ile ilgili iç hukukumuza yansıtılmış sözleşmeler mevcuttur. Bunlardan bazıları; “Erkek ve Kadın İşçiler Arasında Ücret Eşitliği Hakkında 100 sayılı ILO Sözleşmesi”, “İş ve Meslek Bakımından Ayrımcılık Hakkında 111 sayılı ILO Sözleşmesi”, “İstihdam Politikasıyla ilgili 122 sayılı ILO Sözleşmesi”dir. CEDAW (Committee on the Elimination of Discrimination Against Women) Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesinin 11. maddesi kadının çalışma yaşamındaki haklarını düzenlemektedir. İş güvenliği, ileri mesleki eğitim hakkı, güvenli koşullar içinde çalışma ve sağlığın, doğurganlığın korunması hakkı bu sözleşme çerçevesinde düzenlenmiştir (İşte Sağlık Dergisi, 2009).

Kadında üreme fonksiyonunu etkileyen mesleksen etmenler aşağıdaki gibidir (Bilir, 2002:88):

a. **Fiziksel etmenler:** Sıcaklık, radyasyon, ağır bedensel çalışma, titreşim, gürültü, vb.

b. **Kimyasal etmenler:** Ağır metaller (kurşun, civa, kadmiyum,...), solventler (benzen, heksan, ksilen,...), pestisitler, oral kontraseptifler, sitotoksik ilaçlar, anestezi gazları, vb.

Kadınlar bazı kimyasallara erkeklere oranla daha duyarlıdır. Kadınlar erkeklere oranla daha fazla yağ dokusu içermektedir. Yağda çözünen bazı karsinojenlerin, değişik oranlarda, meme kanserine yol açtığı bilinmektedir. Özellikle gebelik ya da emzirme döneminde kadın çalışanlar, yağda çözünen maddelere (solventler, pestisitler) daha fazla maruz kalmakta olup kimyasal maddelerle çalışmaktan uzak tutulmalıdır.

İngiltere’de kadınların kurşunun kullanıldığı işlerde çalışmasına izin verilmemektedir (Bilir, 2002:89). Kandaki kurşun düzeyi erkek çalışanlarda 300 µg/l ve kadın çalışanlarda ise 100 µg/l değerini geçmemelidir (Meslek Hastalıkları Rehberi, 2011).

c. **Biyolojik etmenler:** Rubella, sitomegalovirus, toksoplazma, hepatit B, HIV, parvovirus B 19 enfeksiyonu (insanda beşinci hastalık etkeni), vb.

d. **Ergonomik etmenler:** Ayakta çalışma, ağır bedensel iş, vardiya çalışması, ağır yük kaldırma, dar alanda çalışma, vb. (Bilir, 2002:89)

Bu çalışmada, özellikle kadın çalışanların kazalanmasına sebep olabilecek tehlike ve risklerin nedenleri tespit edilerek kadın çalışanlara yönelik etkin önleme tedbirlerini geliştirmek amaçlanmıştır.

Tablo 2: Gebe ve Emziren Kadın Çalışanlar İçin Tehlike, Risk ve Kontrol Tedbirleri

Tehlike ve Riskler	Kontrol Tedbirleri
Şoklar, titreşim veya ani hareket, motorlu araçların kullanımı	
Düzenli maruziyet düşük yapma riskini artırabilir. Prematüre veya düşük doğum ağırlığı riski artabilir.	Tüm vücut titreşimlerinden, karın bölgesi sarsıntılarında ve şoklarından kaçınılmalı. Gebe çalışanın, ani darbelere, sarsıntıya, titreşime maruz kalacağı işlerde ve iş makinelerinde çalıştırılmaları yasaktır.
Kaldırma, yük taşıma, kapalı alanlar, duruş, hareket	
Gebe çalışanlar özellikle risk altında: Gebelik ilerledikçe hormonal değişiklikler bağları etkileyebilir, duruş problemleri artabilir, Emziren çalışanlar için risk teşkil etmez.	Çalışanların riskini azaltmak için görev değişimi yapmak ya da çalışana yardım sağlamak gerekli, Çalışma mahalli ve çalışma düzeni, gebe veya emziren çalışanların duruş problemlerini ve kaza riskini azaltacak şekilde yeniden düzenlenmeli, Mümkünse oturarak çalışmalar sağlanmalı, Gebe veya emziren çalışanlar elle taşıma, yükleme ve araçsız taşıma işlerinde çalıştırılmaları yasaktır.
Gürültü	
Uzun süre maruz kalmak kan basıncını artırır ve yorgunluğa yol açabilir.	Gebe çalışanın çalıştığı yerdeki gürültü seviyesinin, en düşük maruziyet etkin değeri olan 80 dB(A) yı geçmemesi sağlanmalı, Limitleri aşan ortamda gebe çalışanların kişisel koruyucu donanım (KKD) kullanarak dahi çalıştırılmaları yasaktır.
İyonize radyasyon	
Önemli maruziyet fetüse zarar verebilir. Emziren bir anne radyoaktif sıvılar veya tozlar ile çalışırsa anneye deri yoluyla bulaşma ile çocuk maruz kalabilir. Muhtemel risk: anne tarafından solunması veya yutulması fetüs için önemli risk.	Gebe çalışanlar için yasal doz limitinin altında çalışmalar sağlanmalı, Radyoaktif kirlenme riskinin yüksek olduğu yerlerde emziren çalışan istihdam edilmemeli, Uyarı levhaları ile bu alanlar belirlenmeli ve bu alanların izolasyonunu sağlanmalı.
Elektrik Şoku	
Gebe bir çalışanın düşük voltajda (110 veya 220 volt), elektrik çarpmasına maruziyeti, fetal ölüm dahil fetüsa zarar potansiyeline sahiptir.	Gebe çalışanların eski veya güvenilir iş ekipmanları ile teması kısıtlanmalıdır. Topraklama hatları kontrol edilmeli, 30 mA'lık kaçak akım röleleri prizleri kapsayan panolara asılmalı.
Aşırı Soğuk ya da Sıcak	
Aşırı sıcak strese sebep olur. Emziren çalışanda su kaybı olur. Aşırı soğuk, çalışan gebe kadınlar ve doğmamış çocukları için bir tehlike olabilir.	Aşırı sıcak durumunda yeterli dinlenme ve içme suyuna erişim kolaylığı sağlanmalı, İklimlendirme ve havalandırma çalışmaları yapılmalı.
Tesisler	
Dinlenme olanakları: Fiziksel ve zihinsel yorgunluk artar. Sosyal olanakları: Tuvaletlere erişim kolay değilse enfeksiyon ve böbrek hastalığı riski vardır. İşyerinde emzirme hem bebeğin hem de annenin sağlığını etkiler.	Uygun aralıklarla, rahatsızlık duymayacak şekilde oturmak ya da yatmak için sakin, rahat bir yere erişim sağlanmalı, Temiz içme suyuna erişim sağlanmalı, Hamile ve emziren çalışanlar için, sık ve kısa aralıklarla iş istasyonunu veya etkinliği terk etmesi için önlemler alınmalı, Kadınların süt emzirebilmeleri veya sağmaları için özel bir oda sağlanmalı, (sterilize olmuş kapların temin edilmeli) Kapları güvenli, temiz bir şekilde saklanabilmesi için bu tesislerde buzdolabı temin edilmeli.

Tablo 2: Gebe ve Emziren Kadın Çalışanlar İçin Tehlike, Risk ve Kontrol Tedbirleri

Tehlike ve Riskler	Kontrol Tedbirleri
Tehlike Grupları 2, 3 Ya Da 4'te Yer Alan Herhangi Bir Biyolojik Etken	
Çalışan hamilelik sırasında enfekte olmuş ise doğmamış çocuğu etkileyebilir. Örnekler Hepatit B, HIV, herpes, , tüberküloz, frengi, tifo. Laboratuvar ve sağlık çalışanları ile hayvanların bakıldığı veya ürünlerin işlendiği alanlarda maruziyet fazladır.	Fiziksel koruma, hijyen önlemleri veya aşuların kullanımı ile kontrol önlemleri alınmalı, Gebe çalışanların bu işlerde çalışması engellenmeli.
Kimyasal etkenler	
Ölü doğum ve infertilite (kısırlık), kendiliğinden düşük, Kalıtsal genetik hasarlara neden olabilir.	Kanserojen, mutajen, çok toksik, toksik, zararlı, alerjik, üreme için toksik ve emzirilen çocuğa zararlı olabilen kimyasalların üretildiği, işlendiği, kullanıldığı işlerde gebe, yeni doğum yapmış ve emziren çalışanın çalıştırılması yasaktır. İşyerinde iyi havalandırma sistemi sağlanmalı, Tehlikeli kimyasallar yerine tehlikesiz ya da az tehlikeli kimyasalların ikamesini sağlamalı (Gebe Veya Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları Ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmelik, 2013).
R40, R45, R46, R49, R61, R63, R64, R68 Etiketli Maddeler Ve Çözücüler	
R40 - Kanserojenik etki R45 - Kansere neden olabilir. R46 - Kalıtsal genetik hasarlar R49 - Solunması halinde kansere neden olabilir. R61 - Doğmamış çocuğa zarar verebilir. R63 - Doğmamış çocuğa zarar verme R64 - Emzirilen bebeklere zarar verme (MSDS, Aralık 2011)	Gerçek risk yeni doğum yapmış ve de gebe çalışanlar için mevcuttur. Bu maddelerle ilgili kaynağında önlem tedbirleri, ikame yöntemi kullanılmalı, Bu maddelerin yoğun kullanıldığı alanlarda gebe ya da emziren çalışan bulunmamalı.
Benzen	
Vajinal kanama, gebelikte hemorajik komplikasyonlar, kendiliğinden düşük, kromozom aberasyonuna yol açmaktadır.	Gebe çalışanların KKD kullanımı durumunda dahi, benzen veya benzen buharı ile doğrudan teması kısıtlanmalı, ikame yöntemi kullanılmalı, (Benzen yerine tolüen) Lokal havalandırmalar yapılmalı.
Anestezik gazlar	
Spontanabortus, olası fetal büyüme geriliği, konjenital malformasyon, düşük doğum ağırlığı, ölü doğum, gebeliklerinin düşükle sonlanma olasılığının fazladır.	Gebe çalışanların anestezik gazlara maruz kalmasını engellenmeli. (Cerrahlar, anestezi uzmanları, ameliyathane hemşireleri, ameliyathane teknisyenleri için geçerlidir.)
Cıva ve cıva türevleri	
Gebelik sırasında organik cıva bileşiklerine maruz kalmak, anne karnındaki bebeğin büyümesini yavaşlatabilir, annenin sinir sistemini bozabilir ve anne zehirlenebilir.	Cıva ve cıva türevleri ile ilgili çalışmalarda gerekli tüm kontrol adımlarına dikkat edilmeli ve gebe çalışanların maruz kalması engellenmeli, Kapalı sistemlerde çalışma yöntemleri kullanılmalı.
Karbon monoksit (CO)	
Fetüsün oksijene ihtiyacını artırır, Bebek üzerindeki olumsuz etkiler konusunda net gösterge mevcut değil. (Graveling, 2011:45)	CO algılayıcı sensörler yerleştirilmeli, Kadınlar çalışanlar, karbon monoksidin prenatal toksik etkilerinden haberdar edilmeli. Lokal havalandırmalar yapılmalı.

Tablo 2: Gebe ve Emziren Kadın Çalışanlar İçin Tehlike, Risk ve Kontrol Tedbirleri

Tehlike ve Riskler	Kontrol Tedbirleri
Kurşun ve türevleri (İnsan organizması tarafından absorbe olma yeteneğine sahip)	
Spontanabortus, ölü doğum ve infertilite (kısırlık), Doğum öncesi düşük kurşun maruziyeti, zihinsel engelliliğe neden olur.	Kurşuna maksimum maruz kalma limitlerine uyulmalı, Gebeliği kesinleşen çalışanlar, kurşun maruziyeti yaşayabileceği işlerde çalıştırılmaz.
Ergonomi	
İşyeri tasarımı, iş istasyonu ve iş ekipmanlarının tasarımı gebe çalışanların güvenliğini etkiler.	Vücut ölçülerinin büyümesi, eğilme ve doğrulma zorluğu sebebiyle iş alanı düzenlenmeli, KKD'ler gebe veya emziren çalışanın vücuduna uygun olmalı, bu kişilerin hareketlerine engel olmamalı.
Yalnız Çalışma	
Acil tıbbi müdahaleye ihtiyaç durumunda erişim zorluğu.	Gebe çalışanları başkalarının gözetiminde tutmalı, belirli aralıklarla iletişim ve erişim sağlanmalı.

NIOSH, çalışanların belirli iş saatleri içerisinde herhangi bir bel ağrısı riskinin gelişmesine izin vermeden sağlıklı bir şekilde çalışabilecekleri (Recommended Weight Limit - RWL) tavsiye edilen ağırlık limitlerini tanımlamaktadır. İdeal koşullar altında, iki elle kaldırılacak maksimum ağırlık 51 pounddur. Bu ağırlık 23.13 kg'a denk gelmektedir. Bu değer kadın ve erkek çalışanlar için aynı belirlenmiştir (Feletto, 2007:18).

Kadınların fizyolojik fonksiyonlarının iş hayatına yansımaları, işyerlerinde bazı özel tehlikelere maruz kalmalarına neden olmakta ve konuyla ilgili oluşan bilincin azlığı mesleki maruziyeti arttırarak fiziksel ve psikolojik açıdan sıkıntılı bir çalışma ortamı meydana getirmektedir. Ülke mevzuatının uluslararası mevzuat çerçevesinde geliştirilmesi, kadınların daha sağlıklı ve güvenli çalışma hayatına sahip olması bakımından gerekli ve önemli bir adımdır. Ayrıca kadın çalışanlar için İSG açısından psikososyal tehlikeler sistematik bir şekilde ele alınmalıdır.

2.2. Çocuk ve Genç Çalışanlar

ILO tahminlerine göre, dünyada 120 milyon tam süreli olmak üzere 5-14 yaş grubu 250 milyon çocuk çalışmaktadır. %72'i tarım sektöründe olmak üzere, turizmden maden ocaklarına, ev işlerinden halı dokumacılığına çok farklı sektörlerde yer almaktadırlar. Çocuk ve gençler aşağıda sayılan tehlikeler bakımından çalışma hayatı içerisinde özel bir risk grubu oluşturmaktadırlar.

Tablo 3: Çocuk ve Genç Çalışanlar İçin Tehlike, Risk ve Kontrol Tedbirleri

Tehlike ve Riskler	Kontrol Tedbirleri
Deneyimsizlik	
Tehlike ve risk kavramlarını algılama yetisinin az gelişmesi sebebiyle tehlikeli makinelerin uygunsuz kullanımı ile kazalanma, Yazılı talimatları anlayamama, uymak istememe,	Çalıştığı makine başında ya da yaptığı işle ilgili uygulamalı İSG ve mesleki eğitim verilmeli, Tehlikeli ekipmanlar, sadece kendi operatörü tarafından kullanılacak şekilde güvenlik önlemleri alınmalı.
Meraklılık/Dikkat Eksikliği	
Ekipmanların kumandalarının merak edilerek rastgele basılması sonucu operasyon noktasında gerçekleşebilecek uzuv kayıpları, Şahsi eşyalar dışındaki eşyaların kullanımı sebebiyle bulaşan hastalıklar,	Cihazların üzerinde bulunan kumanda tertibatlarında tanımlama yapılmalı, Sözlü/yazılı talimatlar ile bu çalışanların tehlikeli alanlardan uzak tutulması sağlanmalı. Virüsler, bakteriler, ve diğer enfeksiyon etkenlerinin genel özellikleri, eğitimde anlatılmalı.
Fiziksel Güç Açısından ve Ruhsal Açından Yetersizlik	
Yük taşıma ve istifleme işlerinde kas-iskelet sist. rahatsızlıkları, Çocuk ve genç çalışanlara kendi kapasitesinin üzerinde iş verilmesi sebebiyle oluşan ruhsal açıdan yetersizlik sendromu ve bunun kazaları tetikleme riski.	Araşsız olarak 10 kg'dan fazla yük kaldırılmasını gerektirmeyen torbalama, fıçılama, istifleme ve benzeri işlerde çalıştırılmamalı, İşyeri hekimi raporu ile fiziki ve psikolojik yeterliliğin üzerindeki işlerde çalıştırılmazlar
Fiziksel Etkenler	
KKD'lerin, araç ve gereçlerin çocuk ve gençler için boyutuna uygun olmaması sonucu uzuv kayıplı kazalar, Titreşimli işlerde çalışma sonucu el ve parmaklarda nörolojik bozukluklar, Büyük fiziksel zorlukların sebep olduğu kas-iskelet sist. rahatsızlıkları, (örn: pamuk balyalarını taşıma)	Gazete, dergi ya da yazılı matbuatın dağıtımını gibi hafif ağırlıkta işlerde çalıştırılmamalı, Gürültü ve/veya vibrasyonun yüksek olduğu ortamlarda çalıştırılmazlar, Yasal dinlenme sürelerine uyulmalı, dinlenme için uygun bir tesis hazırlanmalı(Çocuk Ve Genç İşçilerin Çalıştırılma Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik, 2013)
Çalışma Düzenine Adaptasyon Güçlüğü	
Uzun çalışma saatleri sonucu uyku eksikliği ve yorgunluk kaynaklı iş kazaları, Isıl faktörler sebebiyle, hatalı çalışma, düşünsel ve beceri isteyen işlerde randıman düşüklüğü, yorgunluk ve beraberinde artan iş kazaları.	Çocuk çalışanlar günde yedi ve haftada otuz beş saatten fazla çalıştırılmaz, 15 yaşını tamamlamış gençler, günde sekiz ve haftada kırk saate kadar çalışabilir, Aşırı sıcak ve soğuk ortamda çalışma gerektiren işlerde çalıştırılmazlar.
Kimyasal Etkenler	
Kimyasal maddelere erişimine oranla daha duyarlı olma sonucu meslek hastalıkları, (Örneğin kurşun zehirlenmesi, aynı ortamda bulunan bir yetişkine göre çocukta daha erken ve daha ağır şekilde ortaya çıkar.)	Sağlığa zararlı ve meslek hastalığına yol açan maddeler ile yapılan işlerde, radyoaktif maddelere ve zararlı ışınlarla maruz kalınması ihtimali olan işlerde çalıştırılmazlar. İşyerindeki riskler ve işe uyumlu ilgili eğitim verilerek yasal dinlenme sürelerine uyulmalı.
Ergonomi	
İşyeri tasarımı, iş istasyonu ve iş ekipmanlarının boyut olarak tasarımı çocuk ve genç çalışanların güvenliğini etkiler.	Vücut ölçülerinin küçük olması, çalışma alanına erişim güçlüğü, uzanma zorluğu yaşanan iş alanı uygun hale getirilmeli.

ILO'nun 138 No'lu "İstihdama Kabulde Asgari Yaşa İlişkin Sözleşme" de en küçük çalışma yaşını 15 olarak belirlemiştir (138 No'lu Asgari Yaş Sözleşmesi, 2015). ILO'nun 182 sayılı sözleşmesinde ise önüne geçilmesi öngörülen çalışma alanları sıralanmaktadır (182 No'lu En Kötü Biçimlerdeki Çocuk İşçiliğinin Yasaklanması ve Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Acil Eylem Sözleşmesi, 2015).

Çocuk ve genç çalışanların işe yerleştirilmelerinde ve çalıştırılabilecekleri işlerde güvenlik, sağlık, bedensel, zihinsel ve psikolojik gelişmeleri, kişisel yatkınlık ve yetenekleri dikkate alınır. Çocuk ve genç çalışanların ölümlü iş kazalarının büyük oranda tarım işlerinde çalışırken ve çalışma yerlerine ulaşmaya çalışırken yolda geçirdikleri trafik kazalarında gerçekleştiği bilinmektedir. Tekstil, metal, gıda gibi sektörlerde çocuk ve genç çalışanların yangın, ezilme, makineye sıkışma, elektrik çarpması gibi nedenlerle ölümlü sonuçlanan iş kazası geçirdikleri açıklanmıştır. Yaz aylarında çocuk işçiliği ve iş kazası sonucu ölümler artmaktadır. Genç çalışanlar arasında cilt problemleri, akut baş ağrısı ve göz yorgunluğu, bulaşıcı hastalıklar ve akciğer gibi hastalıklarda, ortalamanın üstünde bir yaygınlık görülmektedir (Graveling, 2011:74).

Çocukların ve genç çalışanların korunması ve mesleki eğitimlerine önem verilmesi, gelecekte sağlıklı ve donanımlı, üretken, vasıflı bireylerin çalışma hayatında yer almalarına büyük katkıda bulunacaktır. Alınan İSG önlemleri ile işletmelerde iş kazalarının ve meslek hastalıklarının azalması, iş gücü ve işgünü kaybını engelleyerek kazancın ve verimliliğin artmasını sağlayacaktır.

2.3. Engelli Çalışanlar

Ülkemizde engellilerle ilgili yapılan yasal ve yönetsel düzenlemelerle engellilerin günlük yaşama ve üretime daha çok katılımlarının sağlanması amaçlanmaktadır. Avrupa direktifleri çerçevesinde mevzuat ve araştırmalar, işyerinde engellilerin çalışma hayatında nasıl yerleştirilebilecekleri ve onlar için daha güvenli bir çalışma ortamının nasıl oluşturulabileceği üzerine odaklanmıştır. Türkiye Cumhuriyeti Anayasa'nın 61. maddesinde "Devlet, sakatların korunmalarını ve toplum hayatına intibaklarını sağlayıcı tedbirleri alır." denilerek, engelliler Anayasal güvence altına alınmıştır (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1982).

Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ) saptadığı ölçülere göre gelişmiş ülkelerde nüfusun %10'u, gelişmekte olan ülkelerde ise %12'si herhangi bir engelliliğe sahiptir. Ülkemizde, engelli vatandaşlarımız toplam nüfusun %12,29'unu oluşturmaktadır. Çalışma ortam koşullarının engellilere uygun hale getirilmesi ve engellilerin istihdamlarını artırıcı önlemlerin alınması toplumsal gelişmişlik süreci açısından özel önem taşımaktadır. Çeşitli engeli (ortopedik, zihinsel, görme, işitme, dil ve konuşma, ruhsal veya duygusal, kronik hastalık) olanların çalıştırılabileceği işler, yasal düzenlemelerde belirtilmektedir. Çalışanın engelinin olması iş kazaları gerçekleşme olasılığını artırıcı bir öge olduğu için engelliler, çalışma yaşamı açısından özel politika gerektiren grupların içinde yer almaktadır (<http://www.dayanak.com.tr/calisma-hayatinda-engellilere-yonelik-yasal-duzenlemeler>).

Tablo 4: Engelli Çalışanlar İçin Tehlike, Risk ve Kontrol Tedbirleri

Tehlike ve Riskler	Kontrol Tedbirleri
Duyma Engelliler	
Sesli İkaz Sistemleri	
Yangın alarm sistemi gibi acil durum bildiri sinyallerinin duyulmaması sonucu çalışanın içeride kalması, (karbon monoksit zehirlenmesi, ağır yanıklar, ölümlerle sonuçlanabilir.)	Duyma engellilerin çalıştıkları ortamda ve de oturdukları yerden rahatlıkla görebilecekleri flaş ışıklı sinyaller ile titreşimli uyarı sistemleri ve titreşimli çağrı cihazları kullanılmalı, Ünitelere yerleştirilecek ekranlar, ledli levha ve şekillerle acil durumlarda görsel olarak online iletişim sağlanmalı, İşyerindeki hareketli araçlara, forkliftlere ışıklı ikaz lambaları konulmalı. Çeşitli ikaz bildirileri için ışıklı sinyallerde farklı renkler kullanılmalı ve eğitimlerde tanımlanmalı
Ortopedik Engelliler	
Fiziksel Güç Açısından Yetersizlik	
KKD'lerin engel durumuna uygun olmaması sonucu kazalanma, Uzun kayıplı bir engelli çalışanın fiziksel yapısının makine veya iş ekipmanına uyarlanmaması sebebiyle kazalanma, Yük kaldırmada fiziksel güç açısından yetersizlik, cisim düşmesi sonucu yaralanma.	İşverenler, işyerlerini engellilerin çalışmalarını kolaylaştırabilecek fiziki düzenlemeler yapmalı, Özel sağlık ve güvenlik işaretleri/levhaları asılmalı, Güvenli çalışmaları için gerekli araç ve gereçler sağlamalı, Engelliler, yapabilecekleri ve eğitimini aldıkları işler dışında sağlığını ve güvenliğini tehdit edecek diğer işlerde çalıştırılmaz (HSE, 2014).
Zihinsel Engelliler ve Ruhsal/Nörolojik Hastalık	
Haklarını Bilmeme/Savunamama	
Engelli çalışanların sağlık raporuyla belirlenen işler dışında başka işlere yerleştirilmesi ile gerçekleşen iş kazası veya meslek hastalıkları, Verilen iş karşısında amirine/işverenine karşı çıkamama sonucu zihinsel ve ruhsal açıdan engeline uygun olmayan ve tehlikeli işlerde çalıştırılmaları sonucu ağır yaralanma,	Engelliler sadece sağlık raporunda belirtilen ve engel durumuna uygun işlerde çalıştırılmalı, İşyeri hekimi, zihinsel engellilerle ilgili olarak psikolojik danışmanlardan ve rehabilitasyon merkezlerinden tavsiyeler olarak sağlık ve güvenlik tedbirlerini belirlemeli, Güvenlikli çalışma talimatları, rahatlıkla okunaklı ve anlaşılır şekilde hazırlanmalı,
Kronik Hastalıklar	
Epilepsi	
Epilepsi hastalarının krizlerini tetikleyici unsurlar; aydınlatmanın yetersizliği, gürültü, solunum problemleri, yorgun olma, halsiz ya da endişeli olma veya öğün atlama, Acil tıbbi müdahale gerektiren kriz anlarında çalışana geç ya da yanlış müdahale edilmesi sonucu sağlık durumunun ağırlaşması, (HSA, 2009)	İşveren, çalışanın kriz sıklığı, krizleri hangi etkenlerin tetiklediği, yeme ve uyuma düzeni ile ilgili bilgilendirilmeli, Bu çalışanlara mümkün olduğunca ofis işleri verilmeli, Bu çalışanlara gürültü seviyesini azaltacak kulaklık verilmeli ve iyi havalandırılan ve aydınlatılan bir çalışma alanında bulunmalı, İşyerinde ilkyardım eğitimi alan çalışanlara ayrıca kriz dönemlerinde yapması gereken sağlık adımları anlatılmalı ve öğretilmeli.

Tablo 4: Engelli Çalışanlar İçin Tehlike, Risk ve Kontrol Tedbirleri

Tehlike ve Riskler	Kontrol Tedbirleri
Görme Engelliler	
Çalışma Düzenine Adaptasyon Güçlüğü	
Çalışma talimatlarını okuyamama, Kimyasal etkenlere maruziyet riskinin görme engelliler için fazla olması, İşyerini tam tanıyamamaktan kaynaklı tehlikeli alanlarda bulunma riski,	Görme engelli çalışanlar için riskli alanlara girmeyi ya da teması engelleyecek bariyerler oluşturulmalı, Asansörlerin bulunabilmesi ve kullanılabilmesi için dokunsal ve konuşan kat numaraları oluşturulmalı, Sahadaki tehlike arz eden bölümlere, yaklaşılmaması gereken tezgah ve bantlara belirli mesafede iken sensörün tetiklediği titreşerek ikaz veren bileklikler temin edilmeli, Yangın, doğal afet gibi acil durumlar bir bluetooth kulaklık ile online iletilebilir.
Tüm Engelli Çalışanlar	
Ergonomi	
Engelli çalışanın vücuduna uygun olmayan ekipmanı kullanırken ya da engeline uygun olarak tasarlanmamış bir alanda çalışırken ağır yaralanmalar.	Herhangi bir uzvu olmayan operatörün kullanacağı ekipman veya iş istasyonu üzerinde gerekli iyileştirmeleri yaparak, engelli çalışanın güvenli bir şekilde kullanabileceği şekilde tasarlanmalı, Tuvaletler ve lavabolar engelliler için uygun hale getirilmeli.
Yalnız Çalışma	
Acil tıbbi müdahaleye ihtiyaç durumunda erişim zorluğu, Yangınla mücadele ya da acil duruma müdahale gerektiren haller,	Engelli çalışanlar için 'safetybuddy' de denilen 'güvenli çalışmasına yardımcı bir arkadaş' tayin edilmeli, Bu çalışan engellinin, yangın, doğal afet gibi acil durumlarda işyeri binasından güvenli bir şekilde çıkmasını sağlayarak toplanma alanına gelmesine yardımcı olmalı.
Fiziksel Etkenler	
Ortopedik engeli ya da görme engeli olanların işyeri içerisinde yürüebilmesi için gerekli yolların yapılmaması sonucu düşme, takılma, ekipmanlara çarpması ve kazalanması, Acil çıkış yollarının engelliler tarafından kullanımı için düzenlemelerin yapılmaması, Zihinsel ya da ruhsal engelli bir çalışanın riskleri, makine koruyucusu ya da kişisel koruyucu kullanımının önemini sınırlı kavraması. (Bilişsel veya zihinsel engel tepki hızını ve kapasitesini etkiler.)	İşyeri içerisine engelli çalışanlar için tehlikeli ekipman ve alanlardan uzakta kılavuz yollar yapılmalı, Hissedilebilir zemin uygulaması sadece çalışanın çalıştığı alanla sınırlı kalmamalı, Düşme tehlikesi olmayan işlerde çalıştırılmalı, Çalışanların güvenli tahliye işlemlerine, tüm acil çıkış yollarına aşina olması ve engel durumuna göre yönlendirme sağlanmalı, Zihinsel engelliler mümkün olduğunca tehlikeli ekipmanların olduğu üretim sahasına girmemeli.
Bina Girişi ve Acil Çıkışlar	
Acil çıkışların engelli çalışanların engel durumu gözlemlenerek fark edilebilir ve kolay ulaşılabilir hale getirilmemesi ve tahliye olamaması sonucu ölümlü ya da yaralanmalı iş kazaları.	İşverenler tekerlekli sandalye kullanan engelli çalışanları için bina girişi ve çıkışları platformlu hale getirmeli, Yürüme engeli olanlar acil çıkış kapılarına yakın konuşlandırılmalı.
Yaşlılığın getirdiği hastalıklar (hipertansiyon, diyabetes mellitus, koroner kalp hastalığı, görme, işitme,...)	

Engellilik türüne ve derecesine göre farklılıklar göstermekle beraber gerekli düzenlemeler yapıldığında kasiyerlik, muhasebe işleri, santral memurluğu, monoton montaj işleri, müşteri hizmetleri birimi, resepsiyon görevliliği gibi birçok işte engelliler güvenli bir çalışma sürdürebilir.

İşverenler, kısıtlı hareketlilik, görme ve duyma bozukluğu, sınırlı anlama, kalp, epilepsi veya astım gibi rahatsızlıkları olan çalışanların iş alanlarında risk değerlendirmesi yaparken, engelli çalışanlar, iş güvenliği uzmanı ve işyeri hekimi ile yapacağı görüşmelerde bu özel durumları göz önünde bulundurmalıdır. Bina içerisinde engelli çalışanların engel durumlarına göre gerekli değişiklikler yapılmalıdır.

2.3.1. Kollarını Kısıtlı Kullanabilen ve Tekerli Sandalye Kullanan Bir Çalışan

Çalışanın acil durumlarda ya da çalışma süresi içerisinde kullanması için raylı tahliye sandalyeleri, eğimli bir platforma sahip tekerlekli sandalye asansörü projelendirilmesi ve tahsis edilmesi gereklidir. Kapı kolları, ışık anahtarları, ikaz butonları, tekerlekli sandalye kullanan çalışanların erebileceği yükseklikte ayarlanmalıdır. Yangın tüplerinin, bu çalışanların da rahatlıkla ulaşabileceği yerlere yerleştirilmesi güvenli bir çalışma ortamı için uygun olacaktır (HSA, 2009:13).

Özel politika gerektiren grup içerisinde yer alan engelli çalışanların diğer çalışanlardan farklı olarak engel durumlarına özel bir iş sağlığı ve güvenliği eğitime tabi tutulması gerekmektedir (HSE, 2009:8-13). İşverenler engelli çalışanların engellilik durumuna odaklanmak yerine çalışanların yeteneğine ve mesleki açıdan aldıkları eğitime göre yapabilecekleri işlere odaklanarak ve bu iş bölümleri için ayrı risk değerlendirmesi hazırlayarak sağlıklı ve güvenli bir çalışma hayatına katkıda bulunabilirler.

2.4. Yaşlı Çalışanlar

Yaşlılık, yaşam ve iş deneyiminin getirdiği olumlu yanları taşımakla birlikte yaşlanmanın sebep olduğu fizyolojik değişikliklerin olumsuz yansımaları ile çalışma hayatı bakımından özel bir durum arz etmektedir. Yaşlı nüfusun giderek artması çalışma hayatında konunun önemini artırmaktadır. Yaşlı çalışanların çalışma ortamında sağlık ve güvenliklerinin korunması ve gerektiğinde tedavi ve rehabilitasyonlarına ilişkin önlemler alınmalıdır.

Çalışma hayatında 50 veya 55 yaşın üzerindeki kişiler yaşlı kabul edilir. Yaşam süresinin artması ve yaşlı nüfusun gittikçe artacak olması çalışma hayatına da yansiyacaktır.

Yaşlı çalışanların hipertansiyon, diyabetes mellitus, koroner kalp hastalığı, görme, işitme gibi bir takım fizyolojik fonksiyonlarda ve hareket yeteneğinde zayıflama gibi çeşitli sağlık sorunları var olabilir. Bu durum hem çalışanın kendisi, hem de birlikte çalıştığı iş arkadaşları için güvenlik riski oluşturabilir.

Tablo 5: Yaşlı Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği İle İlgili Tehlike, Risk ve Kontrol Tedbirleri Analizi

Tehlike ve Riskler	Kontrol Tedbirleri
Çalışma esnasında denge kaybı, baygınlıklar, göz kararması, nöbet geçirme sonucu düşme, makine üzerine yığılma şeklinde kazalanma, Görme ya da işitme problemi nedeniyle yaklaşan tehlikeli ekipmanları fark edememe, yüksek frekanslı seslerden etkilenme, gürültülü ortamlarda sesli sinyalleri ayırt edememe sonucu çarpma ya da ezilme riski, Refleks zayıflaması sonucu tehlikeli alandan vaktinde uzaklaşmama,	İşyeri hekiminin raporu sonucu hareket yeteneğinde aşırı zayıflama olan çalışanlar tehlikeli makinelerin bulunduğu iş alanlarında çalıştırılmamalı, Hipertansiyonu olan ya da şeker hastalığı olan çalışanlar, hekim tarafından sık kontrollerden geçirilmeli, Bu çalışanlar çalışma sahasında yalnız olmamalı, çalışanın sağlık tetkikleri sonucuna göre çalışma alanı değiştirilmeli.
Ortam Konfor Şartları(Sıcak, soğuk, aşırı ya da az aydınlatma)	
Isıl konfor şartlarına bağlı olarak yaşlı çalışanların duyu fonksiyonlarının erken etkilenmesi, Görme fonksiyonunun zayıf ışık olan ortamlarda ya da parlak ışık kaynakları yanında çabuk etkilenmesi,	İşyerinde ortam sıcaklığı 20 °C ve bağıl nem %50 civarında olmalı, İşyeri sağlık hizmetleri, periyodik muayene ve tetkikler açısından yaşlı çalışanlara öncelik ve özel önem verilmeli, 40 yaş ve üzeri çalışanların olduğu çalışma alanları fazla aydınlatılmalı.
Zihinsel Fonksiyonlarda Azalma	
Yaşlı kişilerin hızlı ve net düşünememe durumunda yeni ekipmanların yanlış kullanımı sonucu uzuv kaybı, Çalışma yöntemlerinin benimsenememesi ile kullanılan yanlış maddelerin sağlığı etkileme riski, Yeni becerilerin ve alışkanlıkların öğrenilmesinde zorluk yaşanması ile KKD kullanılmaması ve bu sebeple güvensiz ortam oluşturma riski.	Çalışana yaptığı işin riskini içeren İSG eğitimleri verilmeli, Periyodik sağlık raporlarına önem verilmeli, Yaşlı çalışanların yanlarına ya da başlarına genç çalışma arkadaşları verilmeli, Yaşlı çalışan çok tehlikeli makinelerde mümkün olduğunca çalıştırılmamalı, Verilen KKD'lerin takılıp takılmadığı denetlenmeli.
Fiziksel Etkenler (Kas-İskelet Sist.)	
Kas gücünde ve eklem hareket aralıklarında azalma sonucu yük kaldıramama ya da yükü düşürme sonucu kazalanma riski,	Çalışanın aynı pozisyonlarında çalışmasına izin verilmemeli, İSG eğitimlerine tabi tutulmalı, (55 yaş ve üzerindeki çalışanlar, genç çalışanlara göre % 70 oranında daha fazla sırt ve kas ağrısı ile ilgili sağlık sorunları yaşamaktadır(Graveling, 2011, s. 110.)

55 yaş ve üzerindeki çalışanlar, genç çalışanlara göre %70 oranında daha fazla sırt ve kas ağrısı ile ilgili sağlık sorunları yaşamaktadır (Graveling, 2011:110). 40-45 yaşlarından itibaren uyku düzeninde değişiklikler meydana geldiğinden yaşlılar, çalışma programlarına (gece çalışmaları veya vardiya usulü çalışmalar) daha duyarlıdır (Camkurt, 2007:100).

Türkiye, yüzde 5,8'lik yaşlı nüfus oranıyla "Avrupa'nın en genç nüfuslu" ülkesi konumunda bulunuyor. Ülkemizdeki İSG mevzuatı yaşlı çalışanların karşılaşılabileceği özel riskler üzerine çok fazla odaklanmamışken Avrupa mevzuatı bu alanda büyük ilerleme kaydetmiştir.

Yapılan çalışmalarda, yaşlı çalışanların yavaş çalıştıkları ve çabuk karar veremedikleri için genellikle daha az kazaya uğradığı tespit edilmiş ancak geçirdikleri iş kazaları sonucunda yaralanmaların daha ciddi boyutlarda olduğu ve iyileşmelerinin daha uzun sürdüğü görülmüştür. Bu çalışanların özel bir risk değerlendirmesi ile çalışma hayatında karşılaşılabilece-

ği özel riskler belirtilmeli ve çalışma ortam ve koşulları iyileştirilmelidir.

2.5. Göçmen Çalışanlar

Türkiye’de yasal ya da yasal olmayan göç her geçen gün biraz daha artmaktadır. Bu göçlerin çoğu genç yaşlarda olduğu için göçmen çalışanların çalışma yaşamındaki riskleri daha da ciddi hale gelmektedir. Tehlikeli işlerde ve sektörlerde çalışan göçmen çalışanlar, iş kazaları ve meslek hastalıkları açısından yüksek risk altındadır. Ülkemiz mevzuatında ise özel politika gerektiren gruplar arasında göçmen çalışanlar yer almamakla birlikte Avrupa Parlamentosu İç Politikalar Genel Müdürlüğü İstihdam ve Sosyal İşler Departmanı’nın yayınladığı çalışmalarda göçmen çalışanlar özel politika gerektiren gruplar arasında bulunmaktadır.

Göçmen çalışanların istihdam edildiği işler genellikle bedensel çalışmayı gerektirmektedir. Göçmen çalışanların maruz kaldığı sağlık riskleri üç grupta toplanmaktadır. Bunlar kendi ülkelerinde maruz kaldıkları (örneğin parazit hastalığı vb.) sağlık sorunları, göç edilen ülkeye özgü olan ancak göçmen çalışanların bağışıklığı olmadığı hastalıklar ve yeni bir ortama alışma sürecine özgü fiziksel ve psikolojik koşullardan kaynaklanan hastalıklar ve rahatsızlıklardır.

Göçmen çalışanlar, amirlerini memnun etmek için ve istekli olduğunu göstermek için çalıştıkları işte aşırı risk alma eğilimi göstermektedir. Buna paralel olarak amirlerine geçirdikleri iş kazalarını bildirmemektedirler. EU-OSHA’ya (Avrupa Birliği-İş Sağlığı ve Güvenliği Kurumu) göre, kalifiye olmayan göçmen çalışanlar daha çok tarım, inşaat, sağlık sektörü, ulaşım, imalat, madencilik ve enerji sektörü ile gıda sektörlerinde bulunmaktadır (Graveling, 2011:83). Göçmen çalışanlar ayrıca çocuk ve yaşlı bakımı, yemek pişirme ve ev temizlik işlerinde yer alırlar. Göçmenler daha çok, geceleri, hafta sonları ya da fazla mesailerle ve vardiya usulü çalışmakta olup uzun çalışma saatlerine sahip olduğundan kazalara daha sık maruz kalmaktadırlar.

Tablo 6: Göçmen Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği İle İlgili Tehlike, Risk ve Kontrol Tedbirleri

Tehlike ve Riskler	Kontrol Tedbirleri
Tecrübe Eksikliği	
İşyeri bina ve eklentilerine, iş ekipmanlarına adaptasyon sorunu, makine ve teçhizatın yanlış kullanımı sonucu kazalanma.	Mesleki eğitimi olan ya da tecrübesi olan göçmen çalışanlar tercih edilmeli, Kayıt dışı göçmen istihdamına izin verilmemeli,
Dil engeli	
Gerekli yazılı talimatları anlayamama, Makinenin çalışma yöntem ve şeklini kavrayamama, Kimyasalların kullanım yerlerinin karıştırılması sonucu kazalanma,	İşverenler, işyerinde sağlık ve güvenlik risklerine ilişkin uyarı levhalarını, sembolleri ve diğer işaretleri göçmen çalışanların anlayacağı şekilde temin etmeli, Bu çalışanlara kendi dillerinde özel eğitim verilerek bilgi, talimat ve kurallar basit bir dille yazılmalı (piktogramlar kullanılabilir.)
Uzun Çalışma Süreleri-Tehlikeli İşler	
Titreşimli işlerde çalışma sonucu el ve parmaklarda rahatsızlıkları, bel ağrıları, Uzun süreli çalışma ve gece çalışmaları sonucu oluşan yorgunluk ve stres kaynaklı kazalanmalar	Göçmen çalışanların çalışma süreleri ülke mevzuatına göre ayarlanmalı, Göçmen çalışanlar tecrübelerinin olmadığı ve mesleki eğitim almadıkları işlerde çalıştırılmamalı.
Psikolojik Etmeler	
Yabancı bir ülkede yalnız olmanın vermiş olduğu depresyon ve beklentilerin boşa çıkması gibi durumlarda hayal kırıklığı hallerinin çalışma esnasında odaklanmayı etkilemesi ile kaza gerçekleşmesi.	Sağlık kontrollerinde zihinsel sağlık üzerine durulmalı, çalışanların uzun çalışma saatlerinden uzak tutulmalı, yeterli dinlenme süreleri verilmeli, Çalışanın dilini bilen birinden yardım alması sağlanmalı, Çalışan ücretle tehdit edilmemeli (Graveling, 2011:85)
Fiziksel Şartlar	
İşitme kaybının iletişimi ve duymayı zor hale getirmesi, Tarımsal işlerde, çok ağır veya çok büyük yüklerin elle taşınması işlerinde çalışanın kas-iskelet sisteminin olumsuz etkilenmesi.	KKD kullanımı için eğitim verilmeli, Fiziksel risklere karşı asılan sağlık ve güvenlik işaretlemeleri göçmen çalışanın anlayabileceği özellikte olmalı, Çalışana güvenli çalışabilmesi için basit bir dille/kendi dilinde eğitim verilmeli.
Sağlık sorunları (virüsler, bakteriler, parazitler, mantarlar ve diğer enfeksiyonlar)	
Parazit hastalığı, bağışıklığın olmadığı ve bulaşıcı hastalıklar vb.	Dövme ve pirsing yapılan yerler, güzellik salonları gibi yerlerde çalışan göçmenlere hijyen eğitimi verilmeli, Çalışanların sağlık kontrolleri ve gerekli aşılı işveren tarafından yapılmalı.

Göçmen çalışanlarda dil ve kültürel engeller, risklerin artmasına yol açan önemli faktörlerdir. Çalışma izni alarak çalışan göçmen çalışanlar, hukukumuzda 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu kapsamında çalışan olarak yer aldığından, çalışma mevzuatımızda öngörülen tüm iş sağlığı ve güvenliği önlemlerinden Türk vatandaşlarıyla aynı derecede yararlanmalıdır. Ayrıca göçmen çalışanlar, özel risk grubu olarak kabul edilerek bu çalışanların çalışma şartları iş sağlığı ve güvenliği mevzuatında özel olarak değerlendirilebilir.

Sonuç

Özel risk grubu çalışanlarının, işyeri çalışma ortamında iş kazasına maruz kalma sebepleri arasında psikolojik baskı görmeleri ve fiziksel açıdan bazı elverişsiz durumlarının psikolojilerine kötü yansımaları da sayılabilir. İş kazalarının meydana gelmesi halinde kazaya maruz kalan çalışan, fiziksel ve psikolojik arızaya uğramakla kalmamakta, aynı zamanda işyerinin de personelinden yoksun kalmasına, tam zamanında ve hatasız üretim yapılmasına, üretimin verimliliğinin düşmesine, yeniden personel arayışına ve bu personelin yeniden eğitilmesi ve kazadan dolayı tazminat ödemek gibi maliyetlere neden olmaktadır (İşte Sağlık Dergisi, 2011).

İş sağlığı ve güvenliği konusunda uluslararası işbirliği yapılarak özel politika gerektiren grupta yer alan çalışanların çalışma hayatına katılımları sağlanarak böylece çalışma barışına yapılan katkı ile ülke ekonomisinin gelişmesi ve refah bir topluma kavuşulması mümkün olacaktır. Kişilerin fiziksel özelliklerinin getirdiği yetersizlikler ve elverişsizlikler bertaraf edilerek her bireyin çalışma yaşamına eşit bir şekilde hizmet edebilmesinin önü açılacaktır.

Bu çalışmada, özel grupta yer alanlar için çalışma alanına ve özel durumuna göre iş sağlığı ve güvenliği konusunda yapılan ve yapılması gereken iyileştirmelere değinilmiştir. Özel politika gerektiren gruplar için iş sağlığı ve güvenliği mevzuatında yer alan düzenlemelere ek olarak mevcut AB mevzuatı yaklaşımları ve direktifler çerçevesinde yapılabilecek çalışmalarla, bu grupta çalışanların iş kazası ve meslek hastalığı ile karşı karşıya kalmalarının önüne geçilmiş olacaktır.

Kaynakça

- Aktif İşgücü Hizmetleri Yönetmeliği (2013), <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/03/20130312-7.htm>
- BİLİR, Nazmi (2002), “Çalışma Hayatı ve Üreme Sağlığı”, Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi, Cilt 11, Sayı 3, s. 86-90.
- CAMKURT, Mehmet Zülfi (2007), “İşyeri Çalışma Sistemi ve İşyeri Fiziksel Faktörlerinin İş Kazaları Üzerindeki Etkisi”, İş Hukuku ve İktisat Dergisi, Cilt 21, Sayı 1, s. 100.
- Çocuk ve Genç İşçilerin Çalıştırılma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik (2013), <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/02/20130221-2.htm>
- FELETTTO, Mario (2007), “Ergonomic Guidelines For Manuel Material Handling”, NIOSH, Sacramento, CA.
- Gebe veya Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmelik (2013), (<http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.18728&MevzuatIlski=0&sourceXmlSearch=gebe%20veya%20emziren>)
- GRAVELİNG, Richard (2011), “Occupational Health And Safety Risks For The Most Vulnerable Workers”, European Parliament’s Committee on Employment and Social Affairs, Brussels, European Parliament.
- HSA (2009), “Employees With Disabilities”, Dublin.
- HSE (2014), “Health And Safety For Disabled Workers And People Who Work With Them”, UK.
<http://www.dayanak.com.tr/calisma-hayatinda-engellilere-yonelik-yasal-duzenlemeler>
<http://www.istesaglikdergisi.com.tr/index.php/ekim-2011>
<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=13458>
- İş Sağlığı ve Güvenliği Dergisi, 2011:7
- İşte Sağlık Dergisi (2009), “Türkiye’de Kadınlar İçin Saygın İş İmkânları Sağlanması Yoluyla Kadın İstihdamını Artırmaya Yönelik ILO Projesi”, Temmuz.
- Meslek Hastalıkları Rehberi (2011), Ankara, Matsa Basımevi, ÇSGB.
- MSDS (2011), http://msds.chem.ox.ac.uk/risk_phrases.html
- TUİK (2012), İstatistiklerle Kadın, s. 70-110.
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (1982), <https://www.tbmm.gov.tr/anayasa.htm>
- 138 No’lu Asgari Yaş Sözleşmesi (2015), http://www.ilo.org/ankara/conventions-ratified-by-turkey/WCMS_377287/lang--tr/index.htm
- 182 No’lu En Kötü Biçimlerdeki Çocuk İşçiliğinin Yasaklanması ve Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Acil Eylem Sözleşmesi (2015), http://www.ilo.org/ankara/conventions-ratified-by-turkey/WCMS_377311/lang--tr/index.htm